

сущності їх взаємотношення. Тем більше, що подлежащее и дополнение являются непосредственными составными структурами предикации, а существительное именно той частью речи, которая в процессе говорения реализуется в этих синтаксических функциях. Подытоживая анализ, отметим, что язык – это сложная система подсистем диалектически связанных между собой. Свидетельством этого является взаимоотношение между единицами морфологического и синтаксического уровней языка – частями речи и членами предложения, которое, воплощая в себе диалектику противоречий самой материи – единство общего и отдельного, абстрактного и конкретного, постоянного и изменчивого, обеспечивает, вместе с другими средствами языка, «объективное» отражение материального мира во всех его сложнейших проявленных, тончайших нюансах.

Ключевые слова: язык, синтаксическая организация языка, «уровни» языка, синтаксис, морфология, глагол, существительное, подлежащее, сказуемое, дополнение.

УДК 81'373.46:665.6

В. В. Жигулін

магістр гр. ГФ 311м

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

І. В. Кузнєцова

доцент кафедри теорії та практики перекладу

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ НАФТОГАЗОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Анотація. У статті розглядається проблема еволюції англomовної нафтогазової термінології. Установлюються п'ять основних періодів розвитку нафтогазової промисловості в цьому процесі згідно з класифікацією Р. Форсета. Вважається, що кожен період відповідає появі термінів у мові, досліджується вплив соціальних, культурних, економічних факторів на розвиток нафтогазової термінології. Аналізується підготовчий етап формування нафтогазової терміносистеми, який почався набагато раніше ніж перший. Наголошується на необхідності аналізу для систематизації термінів цієї галузі, створення чіткої терміносистеми та встановлення закономірностей та специфіки розвитку.

Доведено, що англomовна нафтогазова терміносистема побудована за гетерогенною моделлю, тобто є результатом взаємодії кількох галузей людського знання, що є причиною появи великої кількості міжгалузевих термінів. Однією з особливостей нафтогазової термінології є велика кількість метафор. Здатність метафори висвітлювати нові аспекти змісту звичних понять допомагає розкрити сутність нового наукового явища. Зазначається, що поповнення нафтогазової термінології відбувається одночасно з розвитком науково-технічної думки і, як наслідок, появою нових способів та технологічних прийомів нафтогазової промисловості. Доведено, що з'ясування загальних і специфічних закономірностей організації терміносистеми нафтогазової промисловості на різних етапах становлення, аналіз процесів творення термінів, дослідження їхнього складу з погляду походження допоможе при впорядкуванні всієї терміносистеми, її стандартизації, дозволить прогнозувати тенденції подальшого розвитку, водночас сприятиме досягненню належного рівня мовного забезпечення нафтогазової промисловості, виділити зв'язки з іншими терміносистемами.

Ключові слова: термін, терміносистема, нафтогазова термінологія, етапи розвитку, метафоричні терміни, запозичення, міжгалузеві терміни, терміни-фразеологізми.

Нафтогазова галузь як галузь наукового знання впродовж останніх років дозволяє сучасній цивілізації розвиватися наростаючими темпами. Розвиток нафтогазової справи в другій половині ХХ-го століття спричинив посилення ролі термінології практично у всіх аспектах її використання. На розвиток термінології вплинули також і різні внутрішньомовні та лінгвістичні процеси, у результаті чого відбулася інтернаціоналізація та гармонізація терміносистем, з'явилися багатокомпонентні термінологічні словосполучення, скорочення. Вивчення місця спеціальної лексики в нафтогазовій галузі стає все більш важливим для розвитку мови. Питанням дослідження сутності цієї термінології, її лінгвістичної природи було присвячено чимало праць відомих українських та іноземних авторів, серед яких виділяють розвідки І. В. Гошовської, О. Гриша, С. О. Царук, О. В. Подвойської, Х. Ліу та інших.

Усі вони стверджують, що на сучасному етапі розвитку лінгвістики актуальною є термінологічна проблематика. Основними об'єктами дослідження термінознавства як науки є спеціальні лексичні одиниці, передусім терміни та галузеві терміносистеми. Динамічну історію становлення й розвитку термінознавства в ХХ–ХХІ столітті повною мірою відображає еволюція поняття «термін». Різні погляди в трактуванні цього поняття пояснюються різними методологічними позиціями дослідників, а також диференціацією їх предметних галузей у межах мовознавства та в інших дисциплінах, а саме: філософія, семіотика, логіка, термінознавство. Узагальнюючи різні підходи до трактування цього поняття, можна констатувати, що під терміном нині розуміють «слово або словосполучення спеціальної галузі знання чи діяльності» [1, с. 67], «мовну одиницю зі спеціальним значенням, що виражає та формує спеціальне поняття, використовується в процесі пізнання наукових і професійно-технічних об'єктів та відносин між ними» [3, с. 54], «мовний знак (слово чи словосполучення, сполучення слова, або словосполучення з особливими символами тощо), що виражає поняття певної галузі знань і внаслідок цього має дефініцію (тлумачення, пояснення), на яку свідомо орієнтуються ті, хто його використовує» [6, с. 77], «елемент термінології (терміносистеми), що являє собою сукупність усіх варіантів позамовного знака як сталої відтворюваної синтагми, що виражає спеціальне поняття певної галузі діяльності» [5, с. 43], «лексичну одиницю певної одиниці мови зі спеціальною метою, що позначає загальне, конкретне чи абстрактне поняття теорії спеціальної галузі знання чи діяльності» [4, с. 61].

Множинність нафтогазових термінів, як і будь-якої іншої галузі, може об'єднуватися в дві групи: термінологію і терміносистему. Термінологія – це така підмножинність термінів, яка відображає поняття, що утворились і функціонують у кожній галузі. На відміну від термінології, терміносистема – це опрацьована фахівцями певної галузі та лінгвістами підмножинність термінів, яка адекватно й однозначно відображає систему понять цієї галузі [2, с. 54]. Системність є однією з найважливіших умов існування терміна, тому питання системності термінології досить широко обговорюється в лінгвістичній літературі. Таким чином, термін може існувати лише як елемент терміносистеми. Сукупності термінів конкретних галузей, тобто галузеві термінології, називають терміносистемами, або термінологічними системами. При формуванні такої системи новий термін посідає певне місце, а в сукупності з'являється нова терміносистема. Частина термінів попередньої терміносистеми залишають, але вони вже пов'язані з новими поняттями. Враховуючи все вище сказане, визначаємо нафтогазову терміносистему як складну, цілісну, самоорганізовану, динамічну, структуровану систему взаємопов'язаних термінологічних одиниць, які позначають відповідні поняття цієї галузі та розвиваються за законами мови й під впливом позамовних чинників.

Як відомо, формування нафтогазової терміносистеми як в англійській, так і в українській мові зумовлено рівнем розвитку відповідної сфери професійної діяльності людини. У сучасному суспільстві галузі нафтохімії, нафтовидобутку та нафтоперероблення є одними з провідних галузей світового господарства, що забезпечують добробут громадян багатьох країн, і навіть сферами, які мають значний вплив на міждержавні відносини. Тому англійська нафтогазова термінологія побудована за гетерогенною моделлю, тобто є результатом взаємодії кількох галузей людського знання. До неї входять геологічні, геофізичні, геохімічні терміни, а також терміни, що належать до буріння, промивання, кріплення та цементування нафтових та газових свердловин, розроблення нафтових та газових родовищ, підземної гідравліки, видобутку нафти та газу, методів оброблення привибійної зони свердловин, терміни з бурового та експлуатаційного обладнання, трубопровідна термінологія, морська бурова термінологія, економічна термінологія тощо. Історія становлення англійських термінів нафтогазової промисловості тісно пов'язана з історією розвитку нафтогазової промисловості, з історією розвитку англійської літературної мови та становлення мови англійської науки. Нафтогазова термінологія як система розвивається внаслідок свідомої цілеспрямованої діяльності та формується одночасно з економікою.

В історії англійської нафтогазової галузі виділяють п'ять етапів розвитку нафтової промисловості (під терміном «нафтова промисловість» Р. Форсет розуміє як нафтову, так і газову промисловість), які відповідають етапам формування англійської термінології [7]. Досить складно назвати конкретну дату народження нафтогазової галузі. Умовно можна сказати, що в першому десятилітті ХХІ ст. виповнилося 150 років світової нафтовидобувної промисловості. Вважається, що нафтовидобуток як самостійна галузь промисловості бере свій початок з 1859 року, коли Едвін Дрейк у штаті Пенсильванія зі свердловини глибиною 21,2 м отримав першу американську нафту [7, с. 13]. Але зародження англійської нафтогазової термінології починається набагато раніше, коли з'явилися два слова «*oil*» та «*petroleum*». Ще задовго до ХІІ століття в англійській мові існувало слово «*oil*»: воно було запозичене з давньофранцузького (*huile*)

у значенні «рідка олія», куди воно потрапило з латині (*oleum*) і було запозичене з грецької мови («оливкове дерево»). Приблизно в цей час, у 1386 році з'явилося слово «*crude*», яке в поєднанні зі словом «*oil*» означає «сиру нафту». Вважають, що «*crude*» запозичене англійською мовою з латинської (*crudus*) зі значенням «сирий, у сирому стані». У сучасній англійській термінології цей термін використовується для позначення сирого нафтового матеріалу, сировини з 1865 року. Слово «нафта», для якого було зафіксовано тільки одне значення «*petroleum*», з'явилося в 1520 році. Термін був запозичений з латинської мови *petra* – *rock* + *oleum* – *oil* – *poroda* + *олія* [8]. Також до початку першого етапу з'являється слово *ointment*, запозичене з давньофранцузького *oinement*, куди воно прийшло з розмовної латинської мови *unguimentum*, від латинського слова *unguentum* (від *ungere* – «намазати маззю»). Уперше -*t* з'явилося у старофранцузькому від *oint* – форми прислівника минулого часу від дієслова *oindre* «*тоаноит*» – «змащуванню (шкіру, рану) жиром, олією» [8]. Для цього періоду також характерна поява однослівних лексем: *oil*, *grease*, *petroleum*, *residue*, *fuel*, *bitumen*, *crude*, що зараз є термінами й становлять основу нафтогазової терміносистеми. Наприклад, термін *liquid* – «рідина» з'явився в другій половині XIV століття від старофранцузького *liquide* «*liquid, running*», що походить від латинського *liquidus* «*fluid, liquid, moist*», метафорично в значенні «*flowing, continuing*» – поточний, від *liquere* «*befluid*» [8]. Таким чином, англомова нафтогазова терміносистема виникла ще задовго до початку першого етапу розвитку нафтогазової промисловості, тому, на нашу думку, це був підготовчий етап формування нафтогазової терміносистеми.

Першим же етапом становлення англійської нафтогазової галузі Р. Форсет [7] вважає період нецивілізованого розроблення (1859–1875), що характеризується дикою конкуренцією та загальною боротьбою навколо видобутку нафти, поєднанням енергійності, жадібності та невігластва й нагадує час каліфорнійської золотої лихоманки. До цього періоду слід віднести перехід великої кількості загальноновживаних слів, пов'язаних з людиною та її життєдіяльністю до розряду термінів, тобто можна стверджувати, що в процесі термінологізації з'являється велика кількість метафоричних термінів в англомовній нафтогазовій терміносистемі: *well* – «свердловина», *tub* – «цебер», *pit* – «копанка», «колодязь», *hand-dugwells* – «свердловини, пробурені ручним способом», *burningwaters* – «нафта» тощо. Перші нафтовики не знали іноземних мов, тому загальноновживані слова рідної мови переосмислювалися. Широке використання елементів грецької та латинської мов було настільки популярне як в інших терміносистемах. Механізм виникнення спеціальної лексики на основі загальноновживаної має асоціативну основу та пов'язаний зі здатністю людей порівнювати предмети та явища дійсності, виділяти подібні або характерні ознаки. Цей спосіб утворення термінів є основним у цьому етапі. На появу такої великої кількості метафоричних термінів для позначення цього поняття багато в чому вплинуло осмислення цінності нафти представниками різних народів та сфер знання. До XIX століття спектр застосування нафти був нешироким: нафту використовували для конопачення човнів, змащування візків, просочування деревини для виготовлення смолоскипів та з іншою метою, включаючи лікування. Природний газ використовувався як джерело енергії та для освітлення. Нафта використовувалася нерегулярно, переважно у випадках її природного виходу на поверхню. 1859 в США прийнято вважати роком народження нафтової промисловості і, як наслідок, активного розвитку її термінології, бо саме цього року стався перехід від ручного способу буріння нафтових свердловин до механічного ударним способом.

Другий етап пов'язаний із пануванням компанії *Standard Oil Group* (1870–1910), яка впродовж 40 років керувала переробленням, транспортуванням та збутом і забезпечувала контроль цін. У цей період з'являється розгалужена мережа залізниць, трубопроводів, нафтобаз та дочірніх підприємств зі збуту. Також цей період пов'язаний з технічними досягненнями та появою нових способів та технологічних прийомів видобутку нафти, що прямо позначилося на розширенні термінології галузі. В англійській мові термін *drilling* – «буріння» з'явився з датської мови *drillen* – «*tobore (a hole), turnaround, whirl*» – «свердлить, обертає». У цей час відбувається активний розвиток термінології цієї галузі, зокрема поява метафоричних термінів, викликана впровадженням нового механічного ударного способу буріння та нового технологічного обладнання: *cable-tooldrilling* – («ударно-канатне буріння»), *calfline* – («талевий канат установки ударного буріння»), *calfwheel* – («талевий вал»), *tailpouch* – («двигун установки ударного буріння»). Упровадження роторного способу буріння викликало появу великої кількості нових термінів (*rotarytable* – «стіл ротора», *kelly* – «головна бурильна труба»), включаючи терміни метафори: *tud* («буровий розчин», дослівно «бруд»), *tud-hog* («буровий насос», дослівно «грязевий боров»), *basket* («павук» (інструмент для ловлення дрібних предметів, що залишилися в свердловині, дослівно «кошик») тощо. Цікавим, на наш погляд, є походження слова *derrick*, а особливо значення *бурова вежа*, тому що від самого початку *derrick* означало «кат, вішалник» (на честь лондонського ката часів Єлизавети I),

потім шибеницю. Значення *crane* – кран (простий кран, що має підймальний механізм, підвішений на виліт) з'явилося внаслідок того, що кран нагадує шибеницю за своєю формою так само, як і бурова вежа.

На третьому етапі розвитку, який має назву «нова ера» відбувається розпад імперії *Standard Oil Group* (1911–1928): відроджується конкуренція, зростає попит на нафту у зв'язку з Першою світовою війною. Нафтова промисловість стала розширюватися, щоб задовольнити щораз вищі потреби промисловості США, а також засобів пересування суходолом, морем та повітрям, які повністю залежали від нафтопродуктів, що є джерелом палива та мастил. Період бурхливої активності спричинив появу розвиненої галузі промисловості: від великих багатогалузевих компаній, що працюють по всьому світу, до окремих приватних підприємств, що спеціалізуються на одному аспекті – розвідці, видобутку чи продажу нафти. У цей період з'явилися такі терміни, як: *antifreeze*, *brake*, *cylinderoil*, *aviationgasoline*, *fluid*, *dieselfue*, з яких багато запозичень з грецької та латинської мов. Наприклад, у 1864 році термін *gasoline* набуває сучасного виду в значенні «бензин». Слово виникло в другій половині XIX століття, спочатку мало форму *gasolene* та утворилося від *gas*+*-ol* (від латинського *oleum* «oil») + хімічний суфікс – *ine* [8]. *Lubricant* у значенні «*reducingfriction*» – здатний зменшувати тертя з'явився в 1828 році, від латинського *lubricantem*, прислівника «*lubricaesmooth*» – робити слизьким та гладким від *lubricus* «*slippery; easilymoved, sliding, gliding*» – слизький, легко переміщується, ковзний, плавкий [8]. Термін *paraffine* утворився від латинського «*parum*» – «занадто мало, ледве» + «*affinis*» – «має подібність». Під терміном *paraffinewax* розуміють твердий парафін, який з'явився у XIX столітті з цим значенням. Термін *dieselfuel* – («дизельне паливо») німецького походження виник на початку XX століття. Слово *diesel* – дизель отримало назву на честь Рудольфа Дізеля, який спроектував у 1897 року двигун внутрішнього згоряння із запаленням від стиснення. Дизельне паливо – вид рідкого нафтового палива, що застосовується в дизелях. Цей період пов'язаний із значною перебудовою всіх сфер нафтової промисловості, досягненнями науково-технічної думки та подальшим розвитком галузевої термінології. На цьому етапі з'явилися терміни, які позначають нові види діяльності та поняття: *packer* – («накер»), *liner* – («хвостовик»), *ВОР* – («противикидове обладнання»), *directionalsurveytool* – («інклінометр») тощо.

Четвертий етап розвитку нафтогазової промисловості зароджується під час Великої депресії 1930-х років та першого державного регулювання видобутку нафти (1930–1945). У світі з'являється перспектива практично необмеженого збільшення попиту на нафту, самостійного значення набувають скрапленний нафтовий газ та газовий бензин, які раніше вважалися промисловими відходами. Фактично, це означало початок нової міжнародної епохи в розвитку англійської нафтогазової терміносистеми. У цей час складається кістяк понятійного апарату досліджуваної термінології. Поява глибоконасосного способу експлуатації свердловин, що стала першим кроком у напрямі технічної реконструкції нафтовидобувної промисловості, а також зростання цінності природного газу спричиняють появу нових понять, які знаходять своє вираження в нових термінологічних одиницях: *tudmotor* – («гвинтовий вибійний двигун»), *downholesubmersiblepump* – («занурювальний насос»), *shaleshakers* – («вібратори»). Особливістю цього етапу є велика кількість міжгалузевих термінів: геологія – *andesite* – («андезит»), *anticline* – («антиклиналь»), аргон – («конус винесення осадових порід»), *aquifer* – (водоносний горизонт), *arenite* – (ареніт), *arkose* – («аркозовий пісковик»), *barite* – («барит»), *basalt* – («базальт»), *bed* – («пласт, шар»), *bedrock* – («материнська порода»), *bioherm* – («біогерма»); хімія – *acid* – («кислота»), *acetylene* – («ацетилен»), *alkane* – («алкан»).

П'ятий період – це період конкурентного перерозподілу та світового зростання нафтової промисловості; швидкий розвиток газової промисловості, він починається з 1945 року. У цей період нафтова промисловість США дійсно поширилася по всьому світу і відповідно стала більш чутливою до подій, що відбуваються в політиці та економіці світу. Специфіку п'ятого, найбільш сучасного етапу формування англійської нафтогазової терміносистеми, визначає вплив інформаційних технологій, які отримали швидке поширення в багатьох сферах діяльності, активно включилися в процес створення програмних засобів, розроблення новітніх технологічних засобів для своїх основних потреб. У цей період зазначена терміносистема істотно поповнилася одиницями з комп'ютерної термінології. Важливо відзначити, що ці одиниці не тільки утворили власну терміносистему, а й стали невід'ємною частиною терміносистеми. Поява нових способів вирішення технологічних проблем зумовлює створення нових термінів: *acidisation* – («кислотне оброблення пласта»), *fracjob* – («гідророзрив пласта»), *paddrilling* – («кущове буріння»). У цей період з'являються такі терміни, які називаються термінами-фразеологізмами: *crow'snest* – («балкон бурової вежі»), *Christmastree* – («фонтанна арматура»), *horsehead* – («головка балансира»).

Отже, наведені вище приклади свідчать про те, що розвиток техніки та технологій надзвичайно сприяє розширенню нафтогазової сфери, викликаючи при цьому необхідність активного поповнення англомовної нафтогазової терміносистеми термінами та термінологічними словосполученнями суміжних галузей знань, що мають власну структуру, історію виникнення та розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гринев-Гриневиц С. В. Терминоведение : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М. : Издательский центр «Академия», 2008. 304 с.
2. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основы терминотворения : семантический та соціолінгвістичний аспект. К. : Видавн. дім «KM Academia», 2000. 218 с.
3. Лейчик В. М. Терминология и терміносистема. Научова термінологія : сб. наук. праць. М. : Вища школа, 2000. Вып. 2. С. 54–55.
4. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии. Вопросы теории и методики. М. : Изд-во АН СССР, 1961. С. 60–68.
5. Татаринев А. А., Цацулина И.А. Международные стандарты анализа содержания туристской деятельности. Краснодар : ООО «Курсив». 2003, 216 с.
6. Шелов С. Д. Терминология, профессиональная лексика и профессионализмы. *Вопросы языкознания*. М. : Высшая школа, 1984. Вып. 5. С. 76–87.
7. Форест Г. Добыча нефти. М. : Мир, 2001. 128 с.
8. Online Etymology dictionary ©Douglas Harper 2001–2014. URL: <http://www.etymonline.com/>

V. Zhyhulin, I. Kuznetsova. The history of development English oil and gas terminology. – Article.

Summary. *The article considers the problem of development English oil and gas terminology. There are five main periods of development in the oil and gas industry in this process by R. Forset's classification. It is believed that each period corresponds to the appearance of terms in the language, it is studied the influence of social, cultural, economic factors on the development of oil and gas terminology. The preparatory stage of the development oil and gas terminology system is analyzed to begin much earlier than the first one. It is necessary to set the place for analysis, to systematize the terms of the industry, to create a clear terminology and establish patterns and specifics of development. It is proved that the English oil and gas terminology system is built on a heterogeneous model it is the result of the interaction of several human knowledge branches to be the reason for the emergence of a large number of interdisciplinary terms. One of the features in oil and gas terminology is the large number metaphor. The ability of metaphor to highlight new aspects in the content of familiar concepts helps to reveal the essence of a new scientific phenomenon. It is noted that the replenishment of oil and gas terminology occurs with the development of scientific and technical thought simultaneously and as a consequence the emergence of new methods and techniques in the oil and gas industry. It is proved that elucidation of general and specific laws for the oil and gas industry terminology system organization at different stages of formation, analysis of time formation processes. The study of their composition in terms of origin will help in organizing the entire terminology system, its standardization, the oil and gas industry language, support and highlight links with other terminological systems.*

Key words: *term, terminological system, oil and gas terminology, periods of development, metaphorical terms, borrowing, interdisciplinary terms, phraseological terms.*

В. В. Жигулин, И. В. Кузнецова. История развития англоязычной нефтегазовой терминологии. – Статья.

Аннотация. *В статье рассматривается проблема эволюции англоязычной нефтегазовой терминологии. Устанавливается пять основных периодов развития нефтегазовой промышленности в этом процессе согласно классификации Р. Форсета. Считается, что каждый период соответствует появлению терминов в языке, исследуется влияние социальных, культурных, экономических факторов на развитие нефтегазовой терминологии. Анализируется подготовительный этап формирования нефтегазовой терміносистеми, который начался гораздо раньше первого. Отмечается необходимость анализа для систематизации терминов этой отрасли, создания четкой терміносистеми, установления закономерностей и специфики развития. Доказано, что англоязычная нефтегазовая терміносистема построена по гетерогенной модели, то есть результат взаимодействия нескольких отраслей человеческого знания, что является причиной появления большого количества межотраслевых терминов. Одной из особенностей нефтегазовой терминологии является большое количество метафор. Способность метафоры освещать новые аспекты содержания привычных понятий помогает раскрыть сущность нового научного явления. Отмечается, что пополнение нефтегазовой терминологии происходит одновременно с развитием научно-технической мысли и, как следствие, появлением новых способов и приемов нефтегазовой промышленности. Доказано, что выяснение общих и специфических закономерностей организации терміносистеми нефтегазовой промышленности на разных этапах становления, анализ процессов создания терминов, исследование их состава с точки зрения происхождения поможет при упорядочении*

всей терминосистемы, ее стандартизации, позволит прогнозировать тенденции дальнейшего развития, в то же время будет способствовать достижению должного уровня. речевого обеспечения нефтегазовой промышленности, выделить связи с другими терминосистемами.

Ключевые слова: термин, терминосистема, нефтегазовая терминология, этапы развития, метафорические термины, заимствования, межотраслевые термины, термины-фразеологизмы.

УДК 811.111'373

К. К. Зінкевич

студентка факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕМОЦІЙ

Анотація. У статті аналізується гендерний аспект вербалізації емоційного стану індивіда. Досліджуються основна класифікація вербативів емоційного стану та мовні засоби вираження гендерних особливостей емоцій на фонетичному, лексичному та стилістичному рівнях мовної системи.

Ключові слова: емоція, емоційність, емотивність, мовні засоби, гендерний аспект.

Кожна людина за своєю природою – емоційна істота, тому що за допомогою емоцій вона відображає своє життя та формує мовну картину світу. Мова для людини – це засіб, а емоції – форма відображення світу, в якому вона живе. Це говорить про те, що емоції неможливо відокремити від мовлення.

Головний маркер емоційності слів – гендерна особливість [4, с. 72–86]. Ефект емоційності слова може відтворювати певну точку зору на світ і виконувати роль аналізатора в процесі формування людської ідентичності [3, с. 90–92]. О.А. Баговик зазначає, що між ментальною та емоційною сферами людини є тісний зв'язок, вона може достовірно сприймати лише ту інформацію, яку сама бачила [1, с. 51].

У науковому обігу вже є достатня кількість літератури, в якій використовується гендерний підхід в процесі лінгвістичного дослідження. Гендерний аспект дослідження надає можливість вивчати процеси формування в суспільстві відмінностей у мовній компетенції, характері, емоційних особливостей у відповідності до гендеру особистості. Гендерна лінгвістика досліджує мовні явища, які пов'язані з відмінностями носіїв мови за статтю, що вважають найперспективнішим напрямом дослідження в мовознавстві. Мова відображає гендер, допомагає його конституювати і не змінюється протягом життя [2, с. 197]. Гендерний аспект впливає на поведінку людини в різних життєвих ситуаціях, позначає гендер як певний набір норм, практик та дій. Тому, жінки та чоловіки намагаються дотримуватися так званих «правил статі», тобто певних норм, у виборі мовних засобів [6, с. 229].

Багато учених наголошують, що звук безпосередньо пов'язаний зі значенням слова. Конкретні звуки можуть заміщати значення предмета або дії та можуть викликати ряд асоціацій. На сьогодні, було доведено, що фонеми несуть в собі сенсорно-емотивний характер. Фонема, включаючись в мовлення, надає йому додаткового змісту та виконує образну та експресивну функції. [5, с. 77] Наведемо декілька прикладів. Коли людина кожного разу використовує один і той самий звук під час мовлення, це може свідчити про сильну емоцію розлюченості: “*You lean, long, lanky lath of a lousy bastard*”. Це не часте явище, тому що воно не досить природне для людини. Але повторення якихось звукових елементів, на думку дослідників, підсилює емоційну складову речень. У свою чергу, емоційна складова на фонетичному рівні виражається в інтонації, темпі, мелодії звучання, тембрі, наголосі, сполученні фонем, ритмі, комбінації звуків, як у словах: *razzledazzle, fuzzy-wuzzy helter-skelter, fuddy-duddy, chitchat, hanky-panky, teeny-weeny, hickety-pickety, hoity-toity, namby-pamby, rift-raft, toil and moil, moan and groan, hum and haw*. Усі перелічені слова сприймаються, як жартівливі, тому що тут перекручена фонетична форма слова. Кожна людина, почувши такі слова, відчуває емоції, а самому мовцю вони також надають характеристику: його гендер, культуру мовлення, походження тощо. Якщо людина спеціально неправильно вживає наголос, це може свідчити про її емоційний стан, гендер, рівень освіти та матеріальний статок.